

RICHARD
SOBOTKA

OSADA ORLŮ

Dobrodružství tří chlapců
v labských pískovcích Českého Švýcarska.
Napsáno podle skutečných událostí.

RICHARD
SOBOTKA

OSADA ORLŮ

2019

ŽAR

Text © Richard Sobotka, 2019
Obálka © Jakub Sobotka, 2019
Foto archiv © Hanis – Jan Masař
Kresby © Hanis – Jan Masař

ISBN: 978-80-7590-016-6

*Památce Dana – Michala Bočka
a Turistické osady Orlů z Českého Švýcarska,
která se do dnešních dnů dochovala už jen v Kronice Orlů
a ve vzpomínkách Hanise – Jana Masaře a Peta – Petra Gazdy.*

STARÝ ZAPRÁŠENÝ VOJENSKÝ KUFR

Dnes už je všechno jen jako vzdálená ozvěna, kterou jakýmsi podivuhodným řízením rozechvěl právě v čase Vánoc vnouček Honzík. Odemčení bezedné tůně vzpomínek zapříčinil chaos s přípravou svátků vánočních a Honzíkova neklidná avšak objevitelská povaha, kterou zdědil, tak jako i jméno, po mně. Všichni alespoň neúčelným pobíháním roznášeli po domě vůni cukroví, jen po Honzíkovi ani stopa. Kde ten kluk může být? Ke starosti s rozpálenou troubou, aby se cukroví nepřipálilo, strojení stromečku, balení a ukrývání dárků, ke všemu jakoby se Honzík propadl do země.

Našel jsem ztraceného vnuka na půdě, kam už desítky let nikdo nevkročil. Prach a plno pavoučích sítí jako na zapomenutém hradě, který se v neexistujícím čase propadl uprostřed hor a nekonečných lesů do země.

Honzík seděl na zaprášeném trámu. Před sebou dřevěný kufr s jakým v těch dávných časech rukoval můj táta sloužit dvouletou prezenční službu. Na jeho dně nějaké cetky, kterých mi kdysi bylo líto se zbavit. A sešitek se zprohýbanými deskami, s ohmatanými a potřhanými listy zažloutlými stářím.

„To všechno patří tobě?“ zeptal se Honzík.

Popravdě nebylo toho mnoho. Vlastně ten starý zaprášený kufr čekal na okamžik, kdy ho rozštípám a jeho dřevo přihodím na topeniště kamen, na kterých kuchařinky připravovaly všechny ty vánoční dobroty.

Seřel jsem dlaní prach z čelní desky sešitku a s obtížemi četl narušená písmena: „*Kronika trampské osady tří orlů.*“

Chvějícími se prsty jsem sešitek otevřel. Hned na prvním listu byl krátký záznam.

Můj život patří lesům a to plným právem, neb ve městě jsem žebrákem – zato v lese „králem“!

A níž mezi vybledlou modří linek pak ještě další záznam.

Krásně je v horách člověku, který miluje přírodu a krásně bylo i toho dne, kdy byla založena naše malá tramská osada, která dostala své jméno podle staré Orlí skály! Jmenuje se Osada Orlů a její osadníci, kteří jsou si blízcí svou povahou a smýšlením, skládají tímto přísahu věrnosti jeden druhému!

Malý Honzík mi nahlédl přes rameno.

„Ty jsi byl jedním z těch orlů?“ zeptal se.

Pramen vzpomínek, tenčí než pavoučí vlákno na události a příběhy dávno zasuté časem, se začal pozvolna odvíjet.

DRÁTĚNÝ PLOT ELEKTŘINOU NABITÝ

Strážnice. Kraj plný slunce, barevný a zpěvný. Táhlé melodické písničky o šohajích a galánkách v pestrých národních krojích, kraj vinné révy. Bílé Karpaty jen kousek za plotem zahrádky. Nemůže být lepší krajiny pro život.

Hanis pozoroval otce jak obyčejným nožíkem zručně vyřezává z kousku lipového dřeva figurku. Nepříliš velký špalík bílého poddajného dřeva. Jak on věděl, že právě v tom dřívku, které jakousi náhodou ještě neskončilo v kuchyni při přípravě oběda na topeništi kamen obložených velkými modrými kachlemi, jak otec Jan poznal, že je v tom kousku dřeva ukrytá lidská postava?

Hanis věděl z vyprávění, že jeho praděd Jan – všichni prvorození mužští dostali při křtu jméno Jan, praděd už v devatenáctém století, pak i děd a také otec, potom i on, ale plný nadšený Foglarovými příběhy hochů od Bobří řeky, kamarádů z Jezerní kotliny a z dalších kouzelných míst, přijal přezdívku Hanis. Otcí se nesvěřil, to bylo jeho tajemství. Praděd Jan zanechal po sobě překrásné dřevořezby, i děda Jan. Také otec byl zručný řezbář. I Hanis měl pro dřevořezbu cit.

Tehdy ještě nevěděl čím jednou bude, jaký osud ho čeká. Miloval přírodu, rád objevoval svět a jeho tajemství.

Otec studoval ve dvacátých letech tehdy dvacátého století v Mukačevu na lesnické škole a sloužil pak jako adjunkt v revíru hraběte Pálfyho. Po celý život vedl syna Jana k lásce k přírodě, učil ho lesnické botanice a znalosti života zvířete.

Hanis mu byl za to vděčný.

Později se Hanis přátelil s hajným Košťákem, vynikajícím znalcem přírody a dobrým člověkem, který žel zanedlouho odešel do myslivceckého nebe. To byla velká škola vědění o přírodě a lásce k ní.

Osudem Hanise však bylo černé řemeslo, byl vyučený mechanik důlního a dobývacího zařízení! Měl středoškolské vzdělání a navíc několik státních zkoušek.

I tak se stále vracel k příběhům Rychlých šípů. Nebyla příležitost prožít dobrodružství těch chlapců. Po roce 1950 existovala jediná mládežnická organizace řízená státem. Jednou nebo dvakrát se účastnil schůzek údajně plných vzrušujícího dobrodružství. Vedoucí četl z jakési brožurky o tom jak milovat vlast, pak se učili zpívat revoluční písničku. O zakázaném skautingu se sice doslechl, ale až mnohem později a příliš pozdě se dozvěděl, že jeho členové dál existují, ale v utajení, maskovaní při jednotné mládežnické organizaci jako TOM – Turistický oddíl mládeže.

I když měl Hanis kamarády, v podstatě zůstal samotářem. Každou volnou chvíli se brouzдал krajinou, lužními lesy kolem říček Veličky, Radějovky, Morávky a Strážnice. Někdy se zatoulal až k úctyhodnému toku řeky Moravy. Rád sedával na jejím břehu. Představoval si, jak se její vody o desítky kilometrů dál spojují s vodami Dunaje a společně plynou k Černému moři. Závídel vodě její volnost, plyne si kam se jí zlíbí a nic ji nezadrží.

Právě v těch místech plných chimér a tužeb po volnosti se blíže poznal s Bartolomějem, s chlapcem stejně starým, také vrchovatě plným tužby po volnosti.

„Budu ti říkat Bat,“ řekl Hanis. „To bude od této chvíle tvoje přezdívka. Já mám přezdívku Hanis.“

Bylo to jejich tajemství, stejně jako jejich touha po volnosti. Spojovalo je silné pouto, stvrzené pevným stiskem ruky.

Někdy v té době mu začalo být podhůří Bílých Karpat těsné. V roce 1962 se s několika kamarády rozhodl opustit sice krásnou, ale zadrátovanou republiku.

Hanis vzpomínal.

Zatím otec dál vyřezával. Už měl postavičku muže, skrytého ve špaříku bílého lipového dřeva, poddajného a dobře opracovatelného třeba

i jen obyčejným nožíkem, už ji měl téměř hotovou, když ji náhle odhodil do koše mezi odpad dřeva určeného ke spálení v kamnech.

„Byla to od vás pitomost.“ Zaklapl nožík a zasunul ho do kapsy u vesty. „Nic jiného než nedomyšlená pitomost.“

Byl konec léta, odpolední slunce příjemně hřálo. Otec Jan se opřel o chatrný plotek, kouřil levnou cigaretu, štiplavý kouř se mu dobýval pod víčka očí, vlnil se kolem okraje ohmataného klobouku a uplýval se sotva znatelným vánkem.

„Dráty nabité elektrickým proudem, vysoký plot, rozoraný a srovnaný pruh země, další plot,“ pokračoval otec. „Dost možná místy i minové pole. Co pár metrů stráž s ostře nabitou zbraní. To vám vůbec nenapadlo, že vás mohou třeba i zabít?“

Dokouřil a nedopalek cigarety rozetřel podrážkou pracovní boty.

„Však pořádně jste za tuhle pitomost zaplatili. Je to pro vás zkušenost na celý život!“

Zvedl se a s rukama v kapsách kalhot se loudal k domu, který už nebyl jejich domovem. Pozitří odveze nákladní vůz majetek, který jim zůstal kamsi na sever Čech do uprázdněného domu po odsunutých Němcích.

Hanis a Bat tehdy vůbec netušili, že nemají žádnou šanci překonat řadu drátěných překážek. Dostat se na druhou stranu jim připadalo snadné. Snad až příliš snadné. Až do okamžiku, ještě se ani k drátěnému plotu nedostali, kdy jim vkročili do cesty dva ozbrojení pohraničníci.

„Půjдете s námi.“

Věděli o nich. Kdosi je zradil. Vojáci dopodrobna znali jejich plány.

Chlapci marně pátrali v paměti, komu všemu se svěřili s úmyslem dostat se na protější stranu elektrického ohradníku. Záměr, který považovali za dobrý se jim tak díky zradě nepodařilo uskutečnit.

Prošli několika věznicemi. Dokonce i Mírovem, považovaným za ostrý kriminál ze kterého nebylo úniku. Tam jejich touze po volnosti dokonale přistříhli křídla.

Když byl Hanis konečně vzat na milost, odešel na sever do Šluknovského výběžku, kde jeho sestra Marie pracovala v Krásné Lípě jako náčelnice tamní železniční stanice. Našel si zaměstnání v lokomotivním depu v Rumburku.

„Tam na severu tě ty roupy přejdou,“ řekl rozvláčně hranatý mužský na protější straně stolu, kouřil jednu cigaretu za druhou a chvílemi se šimral s hořící cigaretou mezi prsty na zátylku. „Tam není sluncem vyhřátá, kvetoucí, voňavá a úrodná jižní Morava, ale lezavá zima a všude blátivá břevka na cestách, rozstřílené staré baráky. Ale zvykneš si. Prozatím si zvykli všichni.“

Hanis chtěl pokračovat v přátelství s Batem, ale marně. Událost s nezdařeným útěkem Bata docela zlomila. Proslýchalo se, že se mu později skutečně podařilo uniknout přes přísně střeženou hranici, ale pak zmizel navždy ve velkém světě, už se nikdy neozval.

Hanis vytáhl z koše s odpadovým dřívím na spálení nedokončenou postavičku a ukryl ji v kapse. Následoval otce Jana do domu ve kterém strávil téměř všechna dosavadní léta svého života. Byla to jeho poslední noc v krajině plné slunce, barev, melodických písniček a podmanivých vůní. Usínání o příští noci a probuzení o následujícím ránu bude už v cizí a neznámé krajině kdesi daleko na severu.

JESTĚ JEDNOU SE NEBÁT

Člověk, který seděl za obrovským kancelářským stolem byl málem rozměrnější než ten stůl s deskou ošetřenou do vysokého lesku. Až na stolní kalendář, otevřený diář, propisku a kovový popelník, což byl fragment ve tvaru pootevřené dlaně z rozbitého pomníku prvního prezidenta, byl rozměrný stůl zcela prázdný. To byl Ludvík Železný, místní čelní aparátčík, něco jako politruk, všeobecně známý jako pes, který nedá žádnou kost lacino. Tentokrát se však tvářil přívětivě, choval se a jednal mimořádně vlídně.

„Bylo to moudré rozhodnutí nastoupit do zaměstnání ve zdejším regionu,“ řekl ten člověk způsobem, jako by mu ležela na bedrech tíha odpovědnosti za osud celého světa. „Lidé se sem na sever nijak nehrnou,“ pokrčil rameny jakoby se omlouval, že on za to nemůže. Pak otevřel jednu z mnoha zásuvek a položil na zrcadlově lesklou desku stolu složku, ale neotevřel ji. „Tady je o tobě veškerý materiál.“ A dodal: „Velmi podrobný.“

Zahasil velký nedopalek a zapálil si další cigaretu.

„Myslím, že už jsme toho napovídali dost.“

Vrátil složku zpátky do zásuvky, zahasil cigaretu, kterou si před chvílí zapálil a bral si z krabičky novou.

„Hleď si své práce a všechno ostatní pusť z hlavy. Pokud s tebou nebudou potíže, nikdo si tě ani nevšimne.“

Hanis nastoupil do zaměstnání u ČSD v lokomotivním depu. Jeho další osud byl jako nalinkovaný na mnoho let dopředu.

Přece už byla doba v sedmdesátých letech ze zaběhaných kolejí tuhého politického stereotypu malounko vyšinutá. Nejprve bylo Hanisovi dovoleno udělat si zákonité topičské zkoušky a po té i zkoušky strojvedoucího parních lokomotiv a strojvedoucího motorových vozů

z mechanickým přenosem. Tehdy to byl hlavně červený motoráček M 131. Píle mu napomohla úspěšně zvládnout náročnou profesi. O práci nouze nebyla. Do severních pohraničních oblastí republiky se lidé příliš nehrnuli, takže i pro tuto práci na železnici byl nedostatek vyškolených lidí.

Avšak nestálo při Hanisovi vždy jen štěstí. Po nějakém čase mu drážní lékař zjistil při pravidelné zdravotní prohlídce tupozrakost levého oka, takže se chtěl nechtěl musel rozloučit s milovanou lokomotivou.

Hanis začal pracovat jako dozorce depa, tedy vlastně ve funkci jako výkonný zástupce strojmistra. To nebyla špatná práce. Žel trvala jen do chvíle, kdy se dostal do konfliktu s náměstkem lokomotivního depa. Nic složitějšího. V průběhu pracovního soudu kvůli pracovnímu úrazu se Hanis zastal jednoho zaměstnance. A jelikož soudruh náměstek nedopadl při vynesení rozsudku podle své představy mínil Hanis, že bude lépe zaměstnání u Československé státní dráhy ukončit.

Změnit zaměstnání nebylo v tehdejších přísně plánovaném hospodářství nijak jednoduché. O každém se vědělo téměř vše, možná i to kolik kuřáci denně vyškrtají zápalek. Existence nezaměstnaného nebyla v té době přípustná, i kdyby měl za mizivou mzdu ošoupávat koště o chodník.

V těžké době opravdu dobří přátelé nikdy nezklamou. Hanisův kamarád Ševek pracoval v místní slévárně jako metalurg.

„Pokud se nebojíš pracovat u pecí...“

Tak začal Hanis od 1. září 1978 pracovat u tavicích pecí. Postupně se mu dařilo stoupat po profesním i platovém žebříčku.

Život je však nevyzpytatelný. Ještě před dosažením starobního důchodu ho překvapila rakovina, takže odešel do plného invalidního důchodu.

Později na ta léta vzpomínal.

„Prošel jsem si peklem. Snad i proto, že jsem to nevzdal jsem stále tady. I po zdravotní stránce, přestože neoperovatelný, kdy mi páni docenti dávali už jen několik měsíců života!“

Ještě jeden okamžik byl důležitý v tom neutěšeném času – nečasu.

Seděli tenkrát s Ševkem v zastrčené knajpě, pozvolna upíjeli zteplalé pivo. Existenční beznaděj vystrkovala růžky málem z pod každého pivního podtácku. Hanisovi scházela rozevlátá volnost jižní Moravy, kde čas měl docela jiný rozměr a lidé byli přátelštlí.

„Já na vandrování moc nejsem,“ navázal hovor Ševek. „Jsem tak říkajíc rodinný typ. Už několikátý rok po sobě stloukám králíkárnou a ta se jako naschvál pořád rozpadá.“ A zasmál se, smál se sám sobě. „Až mne jednou vyhodí ze slévárny, je po mně. Ovšem já už mám na to věk a tedy nárok. Ale co ty? Jak na to koukám – ty tak říkajíc pomalu umíráš ve stoje.“

Lokl si zteplalého piva.

„Tohle se fakt nedá pít. Musíme najít jinou hospodu.“

A po chvílce pokračoval.

„Zkoušel jsi vyjít kousek dál za město? Já tam jednou byl. No skály, skaliska, kámen na kameni. Nikdy by mi nenapadlo, že něco takového může existovat. Říkají tomu České Švýcarsko. Já ve Švýcarsku nebyl, takže nevím jak to v opravdovém Švýcarsku vypadá. A tady do těch končin za městem vlastně nemám žádný důvod jít.“

Kouřil, mhouřil do kouřových vlnek oči, šimral se na nose, pak si potahoval ušní lalůček.

„Jen na jedno musíš dát pozor, pokud by ses přes mé varování přece do těch skalisky a starými stromy prorostlých končin vypravil,“ zvedl Ševek ukazováček. „Tady ve Šluknovském výběžku je to vlastně všude pohraniční pásma.“

Byl o Hanisovi informován, ale nemínil z toho dělat vědu.

„I když je kolem nás z jedné, z druhé i ze třetí strany přátelská Německá demokratická republika, pohraničníci jsou tady jako ostří psi s nabroušenými zuby a s ostře nabitými zbraněmi.“

Hanis nikdy později a od nikoho jiného neobdržel přesnější zprávu o stavu věcí a geografické orientaci Šluknovského výběžku. A byl za to Ševkovi vděčný. Vděčný i v době, kdy už Ševek působil jako metalurg v nadoblačné sféře a popíjel zteplalé pivo ve kteréši zaplivané nebeské knajpě.

JEN TAKOVÁ PROCHÁZKA PO VÍCEMÉNĚ SCHŮDNÝCH CESTÁCH

Kamarád Ševěk, metalurg a moudrý člověk určitě vytušil, jak těžko se Hanis sžíval s novým prostředím na které nebyl zvyklý. Vždyť mládí až po čas dospívání prožil na jižní Moravě, tam se i narodil, stále se k té překrásné krajině v myšlenkách vracel. Tamní chlupci byli jako vyrostlí z kořenů vinné révy, stejně tak houževnatí, jen brnkl tón, už zvedali ruce nad hlavu a prozpěvovali melodickou písničku.

„Najdeš si kamarády,“ mávl nad takovými vzdechy metalurg Ševěk rukou. „Já jsem přišel ze Šumavy z tak malé vesničky, že bys ji i na té nejpodrobnější turistické mapě marně hledal. I tady je hezky, ne? Rumburská a Šluknovská vrchovina je hezká sama o sobě. Jí přímo za humny se rozkládá České Švýcarsko, nádherná krajina na severních hranicích Čech. Na jihovýchodě až k jihu se zase táhnou v mohutném oblouku krásné Lužické hory. Co dodat? Ta krajina prostě nemá chybu! A je přímo za humny.“

Na člověka, jehož největším mimopracovním zájmem byla ledabyle postavená a pořád se někde rozpadající králikárna to byl nebývale nadšený proslov o místě kde žil.

Samotné město Rumburk se nachází v dolíku u řeky Mandavy na čedičových vyvěřelinách. Na severozápadním okraji města se zvedá Rumburská pahorkatina, poskládaná z kovoносných křemenců, kde vystupuje na povrch znělec, malé procento žuly a krystalické břidlice zvané svor, v nichž se mimo křemen vyskytují také minerály jako granát, kyanit a turmalin. V okolí města se až do konce 17. století těžilo stříbro, měď a v malém množství i další kovy, dokonce i zlato. Jihovýchodně se

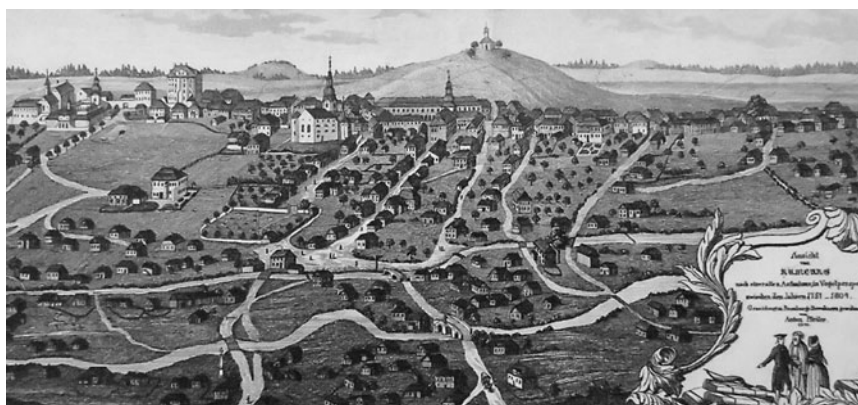
v nedalekém Varnsdorfu až do počátku 20. století těžilo ve dvou šachtách černé uhlí.

I Jiřetín pod Jedlovou je hornické městečko. Jako památka na těžbu stříbra tam zůstala jedna štola, upravena pro turisty.

Pod Rumburkem a Krásnou Lípou se ve velkých hloubkách nacházejí rudy kobaltu a uranu. Kolem městečka Rumburk probíhá tektonická porucha, jejímž projevem je těsné sousedství sedimentů a vyvřelin.

Jednoho dne se Hanis vypravil na 516 m vysoký kopec Dymník, vypínající se jen málo přes kilometr daleko jihozápadně od Rumburka. K původně strážnému vrchu vede úzká silnička, lemovaná břízami. Dymník je někdejší boční sopouch z časů sopečné aktivity. Kdysi strážný vrch s pravoslavným kostelíkem a s keramickou Boží cestou, klášter s Loretou a s mnoha zajímavými výstavami. Městské muzeum. A také popraviště na kterém byli zastřeleni v květnu 1918 tři vůdci Rumburské vzpoury. I nepřehlédnutelná rozhledna zvaná Augustova věž.

Dalekohledem lze odtamtud dohlédnout až na Jizerské hory s bílou věží vysílače, odrážející sluneční paprsky, který je postaven na vrcholku majestátného Ještědu. Také lze obhlédnout velkou část Lužických hor s Jedlovou horou (774 m n. m.), nejvyšší v tomto pohoří. V dohledu optiky je i zajímavá hora nesoucí staročeské jméno – Hvozď na jejímž jednom vrcholku stojí věž rozhledny a na druhém restaurace s názvem

Město Rumburk v letech 1757 – 1804, tisk roku 1840 Anton Pfeifer.

„Hochwaldbaude“. Pod vrcholem této hory běží nad městečkem Krompach nynější hranice našeho státu, protože celou Lužici i s Českým královským městem Žitavou pozbyla Marie Terézie v prohrané válce.

Směrem na jih a na jihozápad se rozprostírá České Švýcarsko. Před ním se jako strážce vypíná Vlčí hora vysoká 581 m n. m, na jejím vrcholu stojí rozhledna. Jsou tady dobře patrné geologické síly naší planety, protože tudy probíhá geologický zlom, kde je na jedné straně pískovec – tedy sediment a hned vedle vyvřelina představovaná mnohem tvrdšími minerály a navíc také mnoha barevnými i cennými kovy.

Dál k západu se pozorovateli představí hora Tanečnice, která je se svojí výškou 597 metrů imponantním strážcem naší hranice. Také na tomto vrcholu je kamenná věž rozhledny, pod ní má své místo restaurace. Hora Tanečnice se vypíná na Česko-Saské hranici nad městečkem Mikulášovice, které je známo u nás i ve světě svými nožířskými výrobky.

Při pohledu k severu jak v Lužici tak i v Polsku lze tak říkajíc nahlédnout sousedům do talíře.

Jihozápadně a o pět kilometrů dál se zvedá Vlčí hora. Z tamní rozhledny se naskytne téměř stejný rozhled jako z Augustovy věže u Rumburka.

Severně je to z Vlčí hory jen něco přes kilometr daleko k železniční stanici Panský, odtud se lze motorovým vláčkem vrátit zpátky do Rumburka.

I pěšky je to jen taková procházka v délce něco málo přes dvanáct kilometrů po víceméně schůdných cestách.

Městský znak Rumburka, malba temperou 20. 4. 1897. Sbírký rumburského muzea.

PRÁTELSTVÍ JE CENNĚJŠÍ DRAHÉHO KOVU

Hanis si nebyl jistý, jestli se s Danem prvně potkal na kopci Dymník u Augustovy věže a Dan mu tam vyprávěl o toulkách k hoře Tanečnici a obci Mikulášovice, kde vyrábějí světoznámé nože, nebo o pramenech řeky Křinice východně od městečka Krásná Lípa, které jsou v mapě vyznačeny jako „Tři studánky“.

„Ať se z Rumburka vypravíš na kteroukoliv stranu, všude je okolní příroda nádherná, až se ti rozbuší srdce,“ řekl Dan. „Tady u pramenů říčky Křinice posezení v lesním altánku v úchvatném přírodním prostředí každému dokonale zregeneruje sílu. Už po krátkém odpočinku může pokračovat třeba k rybníku Světlík u kterého stojí nádherně zachovalý větrný mlýn, navštívit o dva kilometry dál kozí farmu s volně pobíhajícími zvířaty, případně se podívat do bývalého hornického městečka Jiřetín pod Jedlovou, kde cestou na Rybníště, hned za Jiřetínem, původně hornického městečka z poloviny 16. století založeného Jiřím ze Schleinitzu a pojmenovaném po jeho patronu St. Georghal, lze navštívit jednu štolu starého stříbrného dolu, která tam zůstala v takovém stavu v jakém ji tehdejší horníci před více než třemi sty lety při rubání stříbrné rudy zanechali.“

Možná se prvně setkali u Pravčické brány, která je považována za nejkrásnější přírodní útvar Českého Švýcarska a stala se symbolem celé oblasti.

Pravčická brána je největší evropská pískovcová skalní brána. Je 26 m dlouhá, 16 m vysoká, 7–8 m široká. Vznikla erozí kvádrových pískovců. V roce 1881 nechal Edmund Clary Aldringen postavit přímo u ní luxusní hotel pro bohatou klientelu a nazval ho Sokolí hnízdo. Hosté mohli být vyneseni k hotelu v nosítkách nebo vyvezeni na mezcích.

S průvodcem se pak vydávali po starých pašeráckých stezkách zažít dobrodružství ve skalách. V současnosti slouží budova jako muzeum národního parku. V přízemí se zachovala stylová restaurace, vyzdobená původními malbami. K obdivovatelům Pravčické brány patřil i dánský spisovatel H. Ch. Andersen, který ji navštívil v letech 1831 a 1851. Už několik let se na horní část Pravčické brány nesmí vstoupit. Pískovec moc nevydrží a cestička po hřebenové skále už byla místy nohama návštěvníků prošlapána do hloubky mezi 30 – 50 centimetry.

Dan pak ještě doplnil.

„Skály labských pískovců začínají téměř za humny města Rumburk. Jsou rozloženy v oblouku od jihu k západu jen asi 4 kilometry od města. Na jihovýchodě jsou zase nádherné Lužické hory vytvořené ve druhohorách sopečnou činností.“

Hanis žasl nad Danovými znalostmi.

Pravčická brána, Hanisova kresba v Kronice Orlů, rok 1969.